

ТЛУМАЦЬКА В.В.
ст. групи ОЕЕМ-21

ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Розширення ринків, ріст конкуренції спонукають підприємства до аналізу факторів, які підвищують ефективність їх діяльності. Теорія і практика менеджменту підтверджують, що конкурентоспроможність підприємств значною мірою визначається обсягом, складом та структурою його потенціалу. Одним із факторів підвищення інвестиційної привабливості та результативності господарювання виступає якість управління ним. Грамотне управління потенціалом підприємства сприяє ефективному використанню власного і позиченого капіталу, а також забезпечує врахування ним інтересів певного кола зацікавлених осіб. Для оцінки ефективності впливу різних факторів на результати діяльності підприємств найчастіше застосовують ріст ринкової вартості його потенціалу.

Загальним проблемам оцінки потенціалу підприємства присвятили свої праці такі вітчизняних та зарубіжних науковців як В. Н. Авдієнко, О. К. Добикіна, А. А. Єпіфінова, Т. В. Момот, В. А. Котлов, с. Н. Козьменко та ін.

Проблеми вартісної оцінки потенціалу підприємства розглядалися у працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців як І. А. Ачкасов, Н. С. Краснокутська, Т. А. Пушкар, В. Г. Федорова та інші.

Дискусійний характер багатьох теоретичних положень, практична їх значимість, недостатній рівень їх дослідження, з огляду на сучасні потреби управління визначають актуальність даної проблематики.

Огляд економічних джерел свідчить, що тлумачення категорії «економічний потенціал підприємства» є різним: починаючи від досить вузького його розуміння, пов'язаного з річним обсягом вироблен продукції до таких загальних дефініцій, як соціально-економічна система.

Переклад терміну «потенціал» з латинської «potential» й означає «потужність, сила». У Великому економічному словнику потенціал трактується як економічна категорія, що відображає наявні можливості, ресурси, запаси, засоби, що можуть бути використані для досягнення, здійснення будь-чого [2].

Тривалий час вітчизняною наукою економічний потенціал підприємства характеризувався масштабом діяльності

господарюючого суб'єкта, тому для його визначення застосовувалися розмір підприємства та його виробничу потужність [1].

Крім того, в літературі зустрічається і інше трактування дефініції «економічний потенціал», а саме: як здатності підприємства забезпечувати своє довгострокове функціонування та досягнення стратегічних цілей на основі використання системи наявних ресурсів [6].

Розгляд кожного суб'єкт господарювання як відкритої економічної системи, а також врахування гносеологічної природи категорії «економічний потенціал підприємства» дає підстави деяким науковцям ототожнювати її з категорією «потенціал підприємства».

Найбільш часто в економічній літературі потенціал підприємства трактується як сукупність природних умов і ресурсів, можливостей, запасів і цінностей, що можуть бути використані для досягнення певних цілей [3; 4].

Розглянуті нами трактування категорії «потенціал підприємства» в тій чи іншій мірі пов'язані з ресурсами підприємства і відповідно з досягненням за їх допомогою визначених цілей і виконання певних завдань. Слід вказати, що наявність ресурсів підприємства беззаперечно є основою формування потенціалу. Однак їх наявність не гарантує досягнення певної мети. Вагомою складовою потенціалу є здатність (здібності) підприємства мобілізувати матеріальні, людські та фінансові ресурси для проведення господарської діяльності (здійснення бізнес-процесів). Сукупність таких здатностей (здібностей) науковці називають компетенціями. У цьому зв'язку справедливим є визначення потенціалу поданого у [5], а саме потенціал підприємства є можливостями системи ресурсів та компетенцій підприємства формувати результати діяльності для задоволення потреб зацікавлених осіб за допомогою здійснення бізнес-процесів.

Враховуючи таке розуміння сутності потенціалу підприємства, а також те, що компетенції і ресурси відображають внутрішні можливості суб'єктів господарювання та формують їх конкретні ринкові переваги наочне зображення моделі потенціалу може бути таким, як відображено на рис. 1.

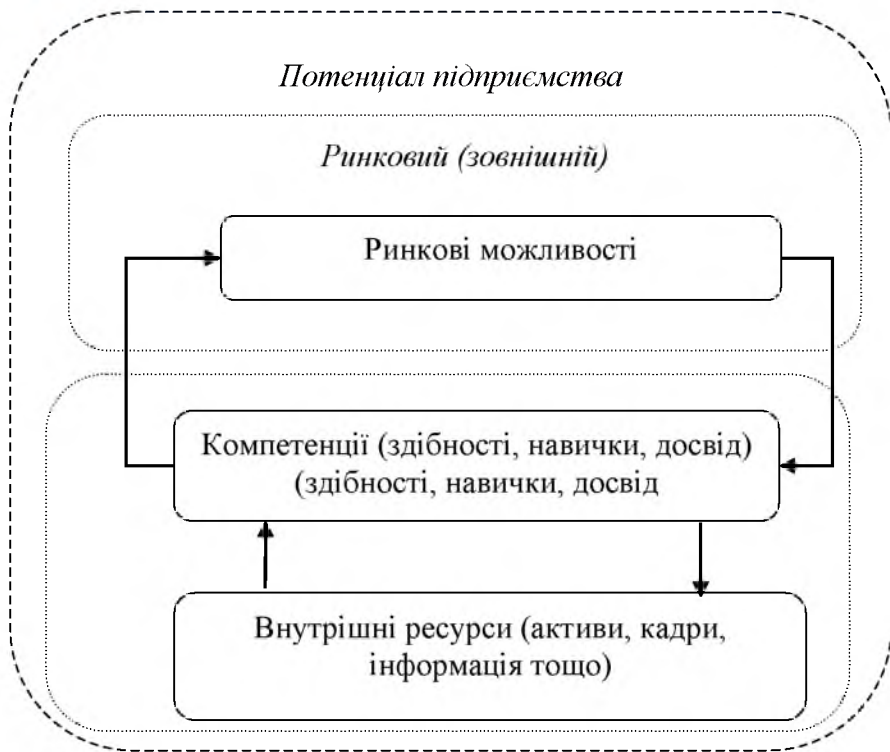

Рис. 1. Модель потенціалу підприємства

Систематизація видових проявів потенціалу підприємства здійснюється за такими класифікаційними ознаками: за об'єктами дослідження; за рівнем використання можливостей; за напрямками реалізації; за принципом ієрархії; за функціями управління [5; 7].

Відповідно до об'єктів дослідження виокремлюють ресурсний та результативний прояв потенціалу підприємства. Ресурсний – розглядає потенціал як сукупність ресурсів підприємства (технічний, технологічних, людських, інформаційних, фінансових), який оцінюється за вартістю їх придбання; результатний прояв потенціалу можна розглядати як здатність підприємства використовувати ресурси для одержання певного результату.

За рівнем використання можливостей підприємства виокремлюють фактичний (поточний) і перспективний (стратегічний) потенціали. Фактичний потенціал спрямований на досягнення

поточних цілей підприємства, а стратегічний – орієнтується на реалізацію довгострокових цілей.

За напрямками реалізації потенціал може мати як ринковий (зовнішній) і внутрішній характер. Зовнішній потенціал вказує на ринкові можливості підприємства, які втілені у потенційному обсязі попиту на продукцію підприємства, внутрішній – характеризується ресурсами і компетенціями, що дозволяють реалізувати надані ринкові можливості.

За принципом ієрархії потенціал підприємства можна розглядати як систему, що є сукупністю підсистем нижчого рівня. Сукупний потенціал підприємства як система глобального рівня складається з потенціалів окремих бізнес-одиниць, які дозволяють підвищити ефективність господарювання за рахунок адитивного і синергічного ефекту.

За принципом ієрархії потенціал підприємства можна розглядати як систему, що є сукупністю підсистем нижчого рівня. Сукупний потенціал підприємства як система глобального рівня складається з потенціалів окремих бізнес-одиниць, які дозволяють підвищити ефективність господарювання за рахунок адитивного і синергічного ефекту.

Доцільно вивчати потенціал підприємства за функціональними напрямками його формування та використання. У зв'язку з цим можна виділити [5]:

- маркетинговий потенціал, тобто здатність системи маркетингу підприємства формувати необхідний рівень конкурентоспроможності;
- виробничий, який характеризує здатність виробничих бізнес-процесів виготовляти продукцію в обсязі, що відповідає платоспроможному попиту;
- фінансовий потенціал, що здатність забезпечити операційний цикл необхідними фінансовими ресурсами;
- організаційний, характеризує здатність управлінської команди створити ефективну систему комунікацій між усіма складовими потенціалу.

Потенціал підприємства можна вивчати з різних позицій, взявши за основу ресурсну концепцію (як певну сукупність ресурсів і зв'язків між ними), функціональну концепцію (як сукупність функцій, що необхідні для реалізації здібностей та можливостей), ресурсно-цільову концепцію (як сукупність здібностей та ресурсів для досягнення

потрібних цілей та результатів) та інших концепцій. Оскільки вибір однієї з них буде визначатися конкретними завданнями, то кожна з них має право на існування.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати про багатоваріантність трактування сутності категорії «потенціал підприємства», що дозволяє розглядати його як багаторівневе та багатоаспектне поняття.

Література

1. Авдеенко В.Н. Производственный потенциал промышленного предприятия / В.Н. Авдеенко, В.А. Котлов. – М.: Экономика, 1989. – 310 с.
2. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. – 3-е изд., перераб и доп М.: Книжный мир, 2010. – 860 с.
3. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. – 3-е изд., перераб и доп М.: Книжный мир, 2010. – 860 с.
4. Козодаев, М. А. Оценка и бизнес [Текст] / М. А. Козодаев, М. В. Пылов. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2003. – 128 с. – (Успешный бизнес. Мастер-класс).
5. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / Н. С. Краснокутська. – К.: ЦНЛ, 2005. – 352 с.
6. Лучко М.Р., Адамик О.В. Інформаційні системи і технології в обліку й аудиті: Навчальний посібник. – Тернопіль: Економічна думка, 2016. – 252 с., 2016
7. Менеджмент для магистров: учеб.пособ. /под ред. А. А. Эпифанова, с. Н. Козьменко. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2002. – 412 с.
8. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посіб. / О.К. Добикіна [та ін.]. – К.: Центр учбової літератури, 2007.– 208 с.